

SPORTCHI-KURASHCHILARNING PEDAGOGIK TAJRIBA DAVOMIDA O'RGANILGAN TEXNIK USULLARNI BAJARISH KO'RSATKICHLARI O'RTACHA ARIFMETIK QIYMATLARI

Kubitdinov Jamshed Abduraxmonovich

*O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti katta o'qituvchisi
O'zbekiston, Chirchiq shahri*

Annotatsiya: Ushbu maqola Sportchi-kurashchilarning pedagogik tajriba davomida o'rganilgan yettita texnik usullarni bajarish ko'rsatkichlari o'rtacha arifmetik qiymatlarini nisbiy o'sishlari ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: tadqiqot, mashg'ulotlar, nazorat, usullar, maxsus kuch.

СРЕДНИЕ АРИФМЕТИЧЕСКИЕ ЗНАЧЕНИЯ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ВЫПОЛНЕНИЯ СПОРТСМЕНАМИ-БОРЦАМИ ТЕХНИЧЕСКИХ ПРИЕМОВ, ИЗУЧЕННЫХ В ХОДЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ЭКСПЕРИМЕНТА

Кубитдинов Джамшед Абдурахмонович

*Узбекского государственного университета физической культуры и спорта
Г. Чирчик, Узбекистан*

Аннотация. Относительные приращения средних арифметических значений показателей выполнения спортсменами-борцами семи изученных в ходе педагогического эксперимента технических приемов.

Ключевые слова: исследования, обучение, контроль, методы, особая сила.

ARITHMETIC MEAN VALUES OF PERFORMANCE INDICATORS BY ATHLETES-WRESTLERS OF TECHNICAL TECHNIQUES STUDIED DURING THE PEDAGOGICAL EXPERIMENT

Kubitdinov Jamshed Abduraxmonovich

*Uzbekistan State University of physical education and sports
Chirchik, Uzbekistan*

Annotation. The relative increments of the arithmetic mean values of the performance indicators of athletes-wrestlers of the seven techniques studied during the pedagogical experiment.

Key words: research, training, control, methods, special power.

Dolzarbliigi. Dunyo miqyosida sport kurashlari bo'yicha olib borilayotgan mashg'ulot jarayonlarida maxsus kuch, jismoniy sifat ko'rsatkichlarining rivojlanganlik darajalariga asosiy e'tibor qaratib borilayotganligi kuzatilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-martda PF-5368-sonli "Jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni, 2022-yil 20-iyunda PQ-286-sonli O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Dzyudo sport turini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi, 29-iyul 2022 yildagi PQ-336-son hamda 2021-yil 5-noyabrda PQ-5281-sonli "2024 yil Parij shaharida (Fransiya) bo'lib o'tadigan XXXIII yozgi olimpiya va XVII paralimpiya o'yinlariga O'zbekiston sportchilarini kompleks tayyorlash to'g'risida"gi qarorlarini amalga oshirishda mazkur dissertatsiya ishi muayyan darajada xizmat qiladi.

Tadqiqot maqsadi. yunon-rum kurashchilarida maxsus kuch tayyorgarligini takomillashtirish metodikasi samaradorligini haftalik dastur asosida aniqlash.

Tadqiqotning vazifalari:

yunon-rum kurashida sportchilarning maxsus kuch samaradorligini oshirish asosida kurashchilarning maxsus kuch tayyorgarligini takomillashtirish uslubiyatini ishlab chiqish;

yunon-rum kurashchilarning maxsus kuch tayyorgarligini takomillashtirishga oid maxsus sport uskunasi ishlab chiqish va joriy etish;

yunon-rum kurashchilarning maxsus kuch tayyorgarligi darajasini maxsus o'lchov uskunasi yordamida aniqlash va model ko'rsatkichlarini belgilab olish;

yunon-rum kurashida yillik mashg'ulotlarni blokchein tizimiga moslashtirish va nazorat qilish orqali kurashchilarning maxsus kuch tayyorgarligini takomillashtirish metodikasining samaradorligini aniqlash;

Sportchi-kurashchilarning pedagogik tajriba davomida o'rganilgan yettita texnik usullarni bajarish ko'rsatkichlari o'rtacha arifmetik qiymatlarini nisbiy o'sishlarining NGdagi eng kichik nisbiy o'sishi 8,99 foizni, eng kattasi esa 12,30 foizni tashkil etgan bo'lsa, TGda ushbu ko'rsatkichlar, mos ravishda, 19,17 foizni (NGdagi mos ko'rsatkichdan 10,18 foizga ortiq miqdorda o'sgan) va 29,14 foizni (NGdagi mos ko'rsatkichdan 16,84 foizga ortiq miqdorda o'sgan) tashkil etganligi kuzatildi. NGdagi o'rtacha nisbiy o'sish 10,76 foizni, TGda esa 24,69 foizni tashkil etdi (NGdagi mos ko'rsatkichdan 13,93 foizga yoki 2,295 martaga ortiq miqdorda o'sgan). Shuning bilan birga ushbu nisbiy osishlar TGdagi qiymatlari NGdagiga nisbatan 2,180 marta bilan 2,383 marta oralig'idagi miqdorda katta ekanligi aniqlandi.

Bundan tashqari, NGda o'rganilgan yettita texnik usullarni bajarish ko'rsatkichlari o'rtacha arifmetik qiymatlarining absolyut farqlarini Студент тақсимооти критик қийматаларини ҳисоблаш, эркинлик даражаси сони ва белгиланган аҳамиятлилик даражасини инобатга олиш асосида амалга оширилган статистик ишончлилик баҳоларидан to'rttasi qoniqarli ahamiyatlilik darajasida ($t=2,06$ bilan $t=2,77$ oralig'ida joylashgan hamda $P<0,05$) statistik ishonchli va qolgan uchtasi qoniqarli ahamiyatlilik darajasida ($t=1,71$ bilan $t=1,76$ oralig'ida joylashgan hamda $P>0,05$) statistik ishonchsiz ijobiy o'zgarganligi kuzatildi.

TGda yettita texnik usullarni bajarish ko'rsatkichlari o'rtacha arifmetik qiymatlarining absolyut farqlarini статистик ишончлилик баҳоларидан to'rttasi yuqori ahamiyatlilik darajasida ($t=4,46$ bilan $t=4,48$ oralig'ida joylashgan hamda $P<0,001$) statistik ishonchli va qolgan uchtasi yaxshi ahamiyatlilik darajasida ($t=3,53$ bilan $t=3,54$ oralig'ida joylashgan hamda $P<0,01$) statistik ishonchli ijobiy o'zgarganligi aniqlandi.

Shuningdek, pedagogik tajriba davomida o'rganilgan sportchilarning yettita texnik usullarni bajarish ko'rsatkichlari o'rtacha arifmetik qiymatlarini nisbiy o'sishlarining o'rtachasi NGda 10,76 foizni, TGda esa 24,69 foizni, ya'ni NGdagi mos ko'rsatkichdan 13,93 foizga yoki 2,295 martaga ko'proq va statistik ishonchliroq ijobiy tomonga o'zgarganligi aniqlandi. Bu zikr etilgan faktlar, NG mashg'ulotlarida qo'llangan vosita va usullarga nisbatan TG mashg'ulotlarida qo'llangan vosita va usullarning samaradorligini yana bir marta tasdiqlab turibdi.

7-jadval.

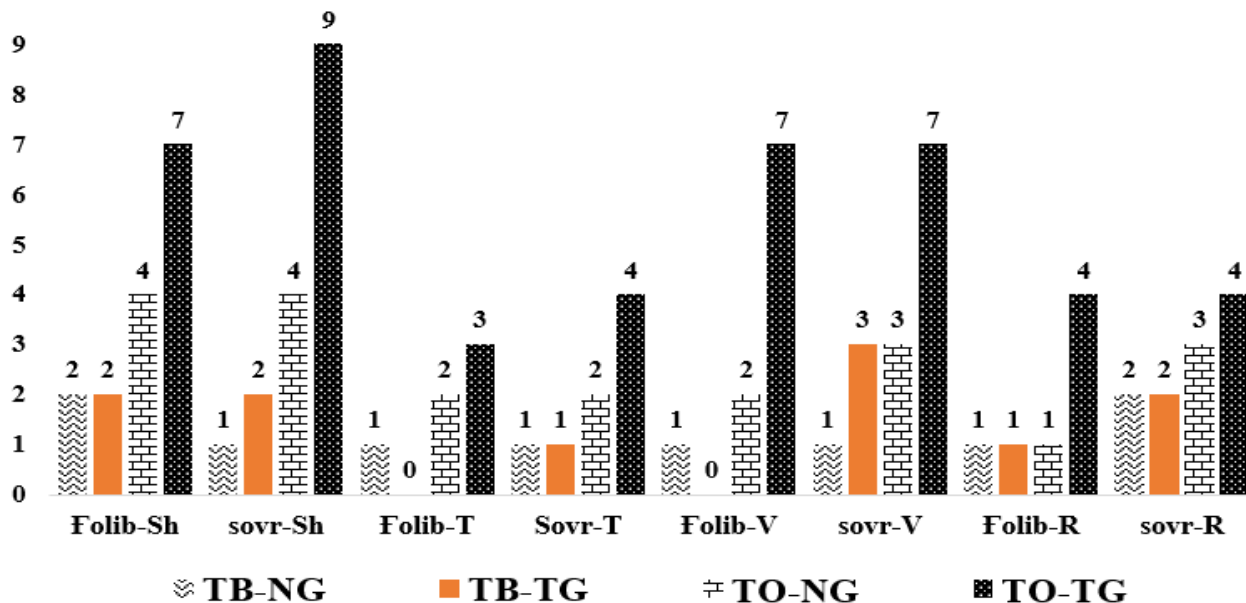
Nazorat va tajriba guruhlardagi kurashchilarni musobaqalarda ko'rsatgan natijalarini tajriba davomida o'zgarishi

Kurashchilar ishtrok etgan musobaqalar	guruh	Shahar birinchiligi va ochiq turnir musobaqalari		Tuman birinchiligi va ochiq turnir musobaqalari		Viloyat birinchiligi va ochiq turnir musobaqalari		O'zbekiston kubogi musobaqalari	
		g'olib	sovr-r	g'olib	sovr-r	g'olib	sovr-r	g'olib	sovr-r
TB	NG	2	1	1	1	1	1	1	2
	TG	2	2	0	1	-	3	1	2
TO	NG	4	4	2	2	2	3	1	3
	TG	7	9	3	4	7	7	4	4
O'sish	NG	2	3	1	1	1	2	0	1
	TG	5	7	3	3	7	4	3	2

TB - tadqiqot boshida olingan natijalar;

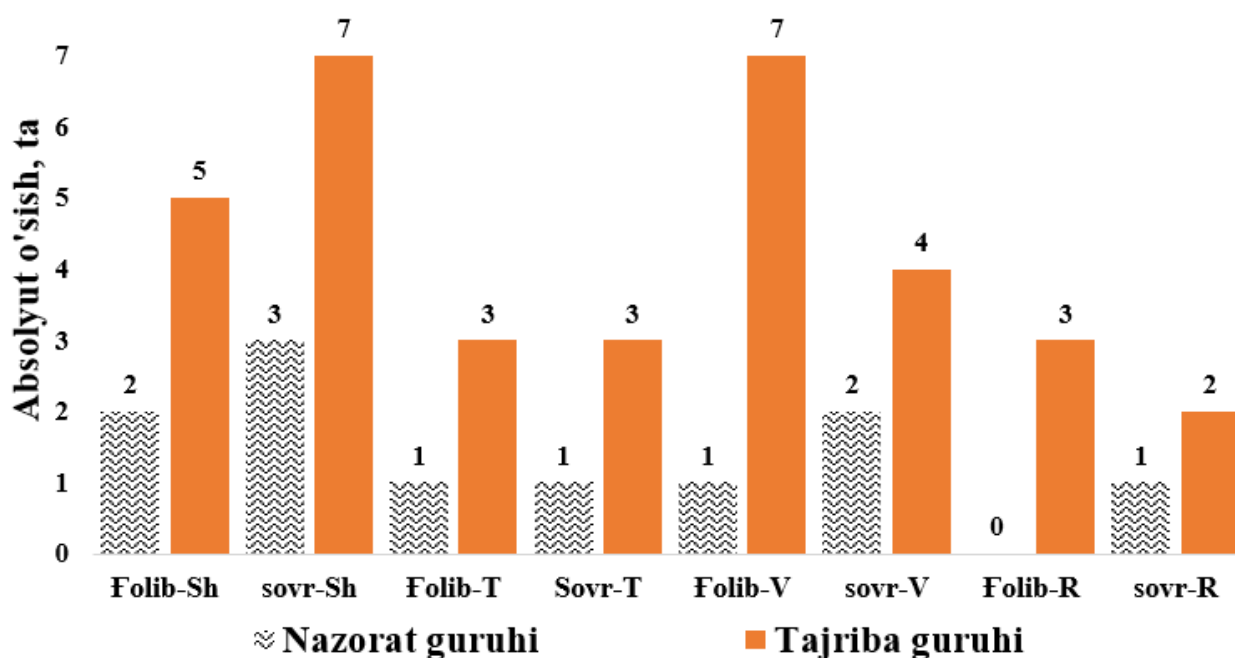
TO - tadqiqot oxirida olingan natijalar;

g'olib - musobaqada g'oliblikni qo'lga kiritgan kurashchilar soni;
 sovr-r - musobaqada sovrindor bo'lgan kurashchilar soni;
 NG- nazorat guruhi; TG - tajriba guruhi.

6- rasm. NG va TGda shug'ullanuvchi yunon-rim kurashchilarni tadqiqot boshida va oxirida (Sh-shahar, T-tuman, V-viloyat va R-respublika kubogi) musobaqalarida ko'rsatgan natijalarining solishtirish.

Yuqorida keltirilgan 6-rasmda NG va TGda boshlang'ich tayyorgarlik davrida shug'ullanuvchi yunon-rim kurashchilarning tadqiqot boshida va oxirida musobaqalarda ko'rsatgan natijalari tahlili keltirilgan. Unga ko'ra nazorat va tajriba guruhlari sportchilari tadqiqot boshida o'xshash natijalarni qayd yetganliklari va tadqiqot oxirida esa nazorat guruhidagi kurashchilarni natijalari deyarli o'zgarmagan holda takrorlangan bo'lsa, tajriba guruhi kurashchilarining sezilarli darajada ortib borganligini ko'rishimiz mumkin. Jumladan, kurashchilar ishtirok etgan musobaqalardan Shahar birinchiligi va ochiq turnir musobaqalarida ishtirok etish va erishilgan natijalar bo'yicha NGdagi g'oliblar soni tajriba boshidagiga nisbatan tajriba oxirida 2 taga ortgan bo'lsa, ushbu ko'rsatkich TGda 5 tani, sovrindorlar soni bo'yicha esa, mos ravishda, NGda 3 taga, TGda esa 7 taga oshgan. TGdagi bunday ustunlik boshqa musobaqalarda ham kuzatilgan. Chunonchi, Tuman birinchiligi va ochiq turnir musobaqalaridagi natijalar bo'yicha NGdagi g'oliblar va sovrindorlar soni tajriba boshidagiga nisbatan tajriba oxirida 1 taga ortgan bo'lsa, ushbu ko'rsatkich TGda 3 tani, Viloyat birinchiligi va ochiq turnir musobaqalari natijalari bo'yicha NGdagi g'oliblar soni tajriba boshidagiga nisbatan tajriba oxirida 1 taga ortgan bo'lsa, ushbu ko'rsatkich TGda 7 tani, sovrindorlar soni bo'yicha esa, mos ravishda, NGda 2 taga, TGda esa 4 taga oshgan hamda O'zbekiston kubogi musobaqalarida NGdagi g'oliblar soni tajriba boshidagiga nisbatan tajriba oxirida o'zgarmagan bo'lsa, ushbu ko'rsatkich TGda 3 tani, sovrindorlar soni bo'yicha esa, mos ravishda, NGda 1 taga, TGda esa 2 taga oshgan (7-rasm).

7- rasm. NG va TGda shug‘ullanuvchi yunon-rim kurashchilarni tadqiqot boshida (Sh-shahar, T-tuman, V-viloyat va R-respublika kubogi) musobaqalarida ko‘rsatgan natijalarini tajriba oxiriga kelib o‘shish farqlarini solishtirish.

Nufuzlik darajasi turlicha bo‘lgan musobaqalardagi erishilgan natijalar bo‘yicha ham nazorat guruhiga nisbatan tajriba guruhi kurashchilarining yuuqlari sezilarli ekanligi ham tajriba guruhi mashg‘ulotlarida qo‘llangan vosita va usullarning samarador ekanligini dalolatidir.

Xulosa

Sportchi-kurashchilarning pedagogik tajriba davomida o‘rganilgan yettita texnik usullarni bajarish ko‘rsatkichlari o‘rtacha arifmetik qiymatlarini nisbiy o‘shishlarining. NGdagi o‘rtacha qiymati 10,76 foizni, TGda esa 24,69 foizni tashkil etganligi (NGdagi mos ko‘rsatkichdan 13,93 foizga yoki 2,295 marta ortiq miqdorda o‘sgan), bundan tashqari, NGda o‘rganilgan yettita texnik usullarni bajarish ko‘rsatkichlari o‘rtacha arifmetik qiymatlarining absolyut farqlarini statistik ishonchlik baholaridan to‘rttasi qoniqarli ahamiyatlilik darajasida ($P < 0,05$) statistik ishonchli va qolgan uchta qoniqarli ahamiyatlilik darajasida ($P > 0,05$) statistik ishonchsiz ijobiy o‘zgarganligi hamda TGda yettita texnik usullarni bajarish ko‘rsatkichlari absolyut farqlarini statistik ishonchlik baholaridan to‘rttasi yuqori ahamiyatlilik darajasida ($P < 0,001$) statistik ishonchli va qolgan uchta yaxshi ahamiyatlilik darajasida ($P < 0,01$) statistik ishonchli ijobiy o‘zgarganligi faktlari NG mashg‘ulotlarida qo‘llangan vosita va usullarga nisbatan TG mashg‘ulotlarida qo‘llangan vosita va usullarning samaradorligini yana bir marta tasdiqlab turibdi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati

1. Абдиев А.Н. - Яккакураш спорт турларида ихтисослашувчи талабаларда мураббийнинг касбий кўникмаларини шакллантиришнинг илмий-педагогик асослари //Педагогика фанлари доктори: дисс.автореф., ОАК ЎзР 13.00.04., Тошкент. ЎзДЖТИ. 2004. – 196 б.
2. Abdullaev Sh.A., Xolmatov A.I. – Malakali kurashchilarni tayyorlashning ilmiy-uslubiy asoslari “O‘qituvchi” Toshkent. 2015. – B. 56.
3. Abdullayev SH.A., Xolmurodov L.Z. – Erkin kurash. O‘quv-uslubiy qo‘llanma. – Toshkent. “ILMIY-TEXNIKA AXBOROTI-PRESS NASHRIYOTI” 2017. – 132 b.
4. Adilov S.Q. - Sport pedagogik mahoratini oshirish (Erkin kurash). O‘quv qo‘llanma. Toshkent: “Fanlar akademiyasi bosmaxonasida” nashr etilgan 2019. – B.221.

5. Азизов Н.Н. - Малакали дзюдочиларнинг махсус ва мусобақа олди тайёргарлигини шакллантириш //Пед.фан.номзодлик: дисс.автореф., ОАК ЎзР 13.00.04., Тошкент. ЎзДЖТИ. 2007. – 128 б.

6. Андрушишин И.Ф., Шепетюк М.Н., Райфова Я.В., Житпив А.Р., Шепетюк Н.М. - Развитие скоростно-силовых качеств дзюдоисток высокой квалификации на этапе специальной подготовки. Ж.: “Наука и спорт”, Казань, №2, т.7, 2015. – С.105-109.

7. Abdurakhmonovich, Kubitdinov Jamshed. «Efficiency of Modeling Methods in Sports Training of Greco-Roman Wrestlers.» Texas Journal of Multidisciplinary Studies 8 (2022): 106-108.

8. Кубитдинов, Жамшед Абдурахмонович. «ЮҚОРИ МАЛАКАЛИ ЮНОН-РУМ КУРАШЧИЛАРИНИ МАХСУС-КУЧ ТАЙЁРГАРЛИГИ АҲАМИЯТИНИ ПЕДАГОГИК ТАЖРИБА АСОСИДА ЎРГАНИШ.» (2022): 345-354.